Ars (artes) a univerzity středověké

Ladislav Hejdánek

jedná se o část původního dokumentu:

2012

- myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 15. 3. 2012
- philosophical diary – record, Czech, origin: 15. 3. 2012

Ars (artes) a univerzity středověké

Artistické fakulty středověkých vysokých škol (univerzit) představovaly oproti starověkému (nejdůležitějšímu) pojetí jistý závažný úpadek, protože samo pojetí toho, co je „ars“, znamenalo dovednost, nikoli „umění“ v pozdějším a dnešním smyslu. Že se potom pro ně začalo užívat názvu „filosofické“, nutně poznamenalo nesprávným chápáním i sám obor filosofie, takže samo slovo filosofie je dnes v naprosté většině případů chápáno mylně. Filosofie – na rozdíl od rétoriky – není dovednost, nýbrž právě *filia* ve vztahu k pravdě, a to je jen částečně možno chápat jako přátelství resp. „býti přítelem pravdy“, je vskutku také touha po ní, a je to zejména ochota a připravenost „stát“ a „činit“, tj. „být činný“ ve službách pravdy. To je všechno jiné než dovednost, *techné*, které je možno se naučit – a které je ergo možno vyučovat jako nějakému řemeslu či řemeslné dovednosti. Zároveň ovšem platí, že i pro filosofování je zapotřebí si osvojit některé dovednosti; filosofovat bez náležitých dovedností nelze, eventuelně lze jen amatérsky či diletantsky (ani tam to ovšem není možné alespoň bez nějakých „dovedností“). V tom smyslu platí, že podobně jako v nejrůznějších „uměních“ (v novém, „moderním“ smyslu), také ve filosofii jsou jisté dovednosti nezbytné, ale že vlastní sférou zůstává vždy to, na co žádná dovednost nestačí. A tak jako umělecké školy nemohou své působení omezovat na výuku dovedností, nemůže být ani na univerzitách obor filosofie omezován na výuku znalostí o filosofii (a filosofování). V tom smyslu musí být na dnešních univerzitách a eventuelně i jiných vysokých školách) filosofie chápána spíše jako „umění“ než jako „odborná věda“, a to bez ohledu na to, jak v minulosti (už ve středověku, ale i v novověku a v moderní době) bylo slovo „ars“ chápáno či nechápáno, tj. jakými proměnami procházelo a k jakému druhu nedorozumění tu namnoze docházelo.

(Písek, 120315-2.)